

نگرش دانشجویان دانشگاه‌های تهران

نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی

فریده خلیج‌آبادی فراهانی* جواد شجاعی**

چکیده

برخی شواهد علمی اخیر دلالت بر افزایش معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در بین جوانان و باور رایج در خصوص تأثیر مثبت معاشرت‌ها در کیفیت ازدواج دارد. هدف این مقاله بررسی دیدگاه دانشجویان نسبت به تأثیر این نوع معاشرت‌ها در رضایت زناشویی با استفاده از نظریه‌ی گذار دوم جمعیتی است. این مقاله بر اساس داده‌های یک پیمایش بر روی ۲۰۳۱ دانشجوی ۱۸ تا ۴۰ ساله از ۷ دانشگاه دولتی و آزاد در تهران تهیه شده است. دانشجویان به روش خوشه‌ای سهمیه‌ای در دو مرحله طی بهمن ماه ۱۳۸۹ تا خرداد ماه ۱۳۹۰ نمونه‌گیری شدند. نتایج این تحقیق نشان داد که حدود ۴۳٪ دانشجویان معتقدند که معاشرت قبل از ازدواج با کاهش رضایت زناشویی در زوجین همراه خواهد بود و ۳۳ درصد تردید داشتند ۵۸ درصد دانشجویان، معاشرت پیشرفته قبل از ازدواج با جنس مخالف را با کاهش رضایت زناشویی مرتبط می‌دانستند، ۲۸ درصد در این خصوص مردد بودند و ۱۴ درصد مخالف این عقیده بودند. مدل رگرسیون خطی، نشان داد که جوانان با خانواده‌ی مدرن، غیرمذهبی و موافق این روابط، افرادی که دوستانشان موافق این معاشرت‌ها بوده، افرادی با پای‌بندی کم مذهبی، افراد با تجربه‌ی مصرف سیگار و الکل و درآمد بالاتر، نسبت به افراد دیگر، بیشتر به تأثیرات مثبت این معاشرت‌ها در ازدواج و کیفیت روابط زناشویی معتقدند. این مطالعه نشان داد که سهم مهمی از دانشجویان، به‌خصوص مجردها، در خصوص تأثیر معاشرت در کیفیت رابطه‌ی زناشویی پس از ازدواج تردید داشته و درصد مهمی از دختران با قصد ازدواج این معاشرت‌ها را تجربه می‌کنند و بر این باورند که این معاشرت‌ها منجر به انتخابی بهتر برای ازدواج و کیفیت بهتر ازدواج می‌شود، درحالی که مطالعات داخلی و خارجی در مورد معاشرت‌های متعدد و پیشرفته خلاف این امر را نشان داده‌اند. این نتایج می‌تواند در بررسی تحولات خانواده و ازدواج کاربردهای مهمی داشته باشد.

واژگان کلیدی

رضایت زناشویی، دانشجویان، معاشرت قبل از ازدواج، جنس مخالف.

*- استادیار مؤسسه مطالعات و مدیریت جامع و تخصصی جمعیت کشور (f.farahani@psri.ir)

**- دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان

۱- مقدمه و بیان مسئله

جوانان بخش مهمی از جمعیت ایران را تشکیل می‌دهند. براساس آخرین سرشماری در سال ۱۳۸۵، بیش از نیمی ۵۷ درصد از جمعیت ۷۰ میلیونی ایران را افراد کمتر از ۲۹ سال تشکیل می‌دهند و ۴۴ درصد جمعیت بین ۱۰ تا ۲۴ سال سن دارند (مرکز آمار ایران، سرشماری سال ۱۳۸۵). از سوی دیگر به دلایل مختلفی من جمله سیر صعودی تحصیلات زنان در مقطع آموزش عالی مشکلات اقتصادی مرتبط با ازدواج، نرخ بیکاری در بین جوانان و تغییرات ارزشی، سن ازدواج در سال‌های اخیر افزایش چشمگیری یافته است (اعظم‌زاده، ۱۳۸۷: ۹۷؛ هاشمی و جوادی یگانه، ۱۳۸۷: ۶). به طوری که نسبت زنان هرگز ازدواج نکرده در سنین ۲۰ تا ۲۴ سال از ۲۱/۴ درصد در سال ۱۳۵۵ به ۳۹/۵ درصد در سال ۱۳۷۵ و ۴۹ درصد در سال ۱۳۸۵ رسیده است. میانگین سن ازدواج دختران در سال ۱۳۷۵، ۲۱/۴ سال بود که در سال ۱۳۸۵ به ۲۳/۳ سال رسید. براساس گزارش ثبت احوال میانگین سن ازدواج در ۹ ماه اول سال ۱۳۸۹ کل کشور برای زنان ۲۲/۵ و برای مردان ۲۶/۱ سال می‌باشد و این رقم در تهران برای زنان ۲۴/۳ سال و برای مردان ۲۸/۳ سال می‌باشد (سازمان ثبت احوال کشور، ۱۳۹۱). بنابراین فاصله‌ی بین سن بلوغ و سن ازدواج به خصوص در مناطق شهری در سال‌های اخیر افزایش چشمگیری یافته است.

در بررسی علل و عوامل دخیل در افزایش سن ازدواج، عوامل متعددی از جمله تمایل به تحصیلات دانشگاهی در بین دختران و مشکلات اقتصادی

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

مربوط به ازدواج و بیکاری در بین پسران مطرح شده‌اند. مطالعه‌ای در سازمان ملی جوانان نشان داده است که عوامل فرهنگی بیشترین تأثیر را در به تأخیر انداختن سن ازدواج داشته است. این عوامل شامل کم بودن سن برای پذیرفتن مسئولیت ازدواج و قصد ادامه‌ی تحصیل می‌باشند. عامل اقتصادی به عنوان عامل سوم توسط جوانان برای به تأخیر انداختن ازدواج شمرده شده است (سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۹). در مطالعات مختلف، به خصوص مطالعات کیفی، برخی شواهد دلالت دارد که در دسترس بودن روابط قبل از ازدواج بدون هیچ‌گونه تعهد و بار مالی سنگین یکی از دلایل احتمالی - به خصوص در بین پسران - برای تأخیر در ازدواج و یا فرار از ازدواج می‌باشد. هر چند که در دسترس بودن معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج نیز می‌تواند خود زائیده‌ی بالا رفتن سن ازدواج باشد و این دو می‌توانند در یک تعامل دوسویه همدیگر را تقویت کنند.

علی‌رغم اینکه معاشرت‌های پیشرفته‌ی قبل از ازدواج با جنس مخالف برخلاف هنجارهای سنتی، مذهبی و فرهنگی جامعه‌ی ایران بوده و از نظر قانونی نیز منع شده است، در سال‌های اخیر عده‌ی زیادی از نوجوانان (بین ۲۰ تا ۶۰ درصد گروه سنی ۱۸-۱۴ ساله) با یک یا چند نفر از جنس مخالف اغلب به طور پنهانی و بدون رضایت خانواده معاشرت عاطفی و گاه پیشرفته برقرار می‌کنند که این نوع معاشرت‌های ناپایدار و پنهانی برای هر دو جنس به‌ویژه دختران آسیب‌های اجتماعی به بار می‌آورد (گلزاری، ۱۳۸۳). پاره‌ای از شواهد و مطالعات اخیر نیز دلالت بر شیوع و افزایش این گونه روابط در بین

جوانان و نوجوانان دارد (Mohammadi, 2006; Mohammad, 2007) جعفری، ۱۳۸۴؛
میرمولایی، ۱۳۸۴؛ (Khalajabadi Farahani, 2008).

هم زمان با روند افزایشی تجرد قطعی، سن ازدواج و معاشرت‌های قبل از ازدواج با جنس مخالف، میزان طلاق نیز سیر صعودی یافته است، به طوری که در پایتخت، از هر پنج ازدواج یکی به طلاق منجر می‌شود (سازمان ثبت احوال، ۱۳۹۱) که این امر نگرانی سیاست‌گذاران فرهنگی و جامعه‌شناسان را برانگیخته و آنها را بر آن داشته تا به بررسی ریشه‌های این معضل بپردازند. براساس مطالعات انجام شده باورهای متناقضی در بین جوانان در خصوص تأثیر معاشرت قبل از ازدواج در کیفیت و تداوم ازدواج وجود دارد و گاهی ابهام‌هایی در این باره در بین جوانان دیده می‌شود. بسیاری از جوانان معتقدند این‌گونه روابط در شناخت جنس مخالف و معیارهای همسرگزینی و تقویت مهارت‌های ارتباطی برای یک زندگی زناشویی موفق کمک می‌کند؛ درحالی که برخی جوانان، به خصوص دختران دانشجو در تهران معتقدند این روابط آسیب‌های روانی و اجتماعی برای فرد و خانواده‌ی او به همراه دارند (khalajabadi Farahani, 2008).

قابل ذکر است که سبک‌های مختلفی از روابط جنسی قبل از ازدواج در ایران شناسایی شده است (آزادارمکی و دیگران، ۱۳۹۰)، ولی به علت غیررسمی بودن این الگوها اطلاعات زیادی درباره‌ی شیوع و گستردگی آنها وجود ندارد؛ لذا در این مطالعه فقط به یکی از این الگوهای روابط پیش از ازدواج یعنی روابط دوست دختر و دوست پسر پرداخته خواهد شد. در واقع دوستی

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

با جنس مخالف قبل از ازدواج در این مطالعه به معنی رابطه‌ی عاطفی با قصد یا بدون قصد ازدواج می‌باشد که روابط اجتماعی با جنس مخالف را شامل نمی‌شود. معاشرت یا رابطه‌ی پیشرفته با جنس مخالف قبل از ازدواج به معنی هرگونه تماس فیزیکی نزدیک یا جنسی با دوست از جنس مخالف که قبل از هرگونه پیوند نکاحی و ازدواج رخ داده باشد.

این مقاله با هدف بررسی نگرش‌های دانشجویان درخصوص تأثیر معاشرت‌های قبل از ازدواج در رضایت زناشویی تهیه شده است. همچنین برخی عوامل مرتبط با نگرش‌های فوق در سطوح فردی و اجتماعی شناسایی می‌شوند. اعتقاد محقق بر این است که بین باورها و نگرش‌های جوانان در خصوص تأثیر معاشرت قبل از ازدواج در رضایت زناشویی و کیفیت ازدواج و شیوع چنین معاشرت‌هایی و کاهش رضایت زناشویی و طلاق در جامعه‌ی کنونی ایران ارتباط مهمی وجود دارد که محققین و برنامه‌ریزان باید به آن توجه کنند. سایر اهداف فرعی این مقاله عبارت‌اند از بررسی عوامل فردی و اجتماعی مرتبط با نگرش دانشجویان، بررسی تفاوت‌های نگرش‌ها بر حسب جنسیت و همچنین بررسی تفاوت‌های نگرشی بر حسب وضعیت تأهل. این مقاله در بین متاهلین نیز به بررسی تفاوت‌های نگرشی بر حسب سبک همسرگزینی می‌پردازد.

۲- پیشنهادی تجربی

بررسی مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که تاکنون در کشور ما مطالعه‌ای که به‌طور اختصاصی، تأثیر معاشرت‌های قبل از ازدواج را در

رضایت زناشویی بررسی کرده باشد، انجام نشده است. همچنین معاشرت قبل از ازدواج در بین جوانان، بیشتر به عنوان متغیر وابسته بررسی و تحلیل شده است و کمتر از دید متغیر مستقل به آن پرداخته شده است.

معاشرت‌های پیش از ازدواج تغییرات نگرشی و ارزشی نسبت به جنس مخالف، همسر آینده، ماهیت ازدواج، تعهد و جایگزین‌های ازدواج در خارج از چارچوب ازدواج را ایجاد می‌کند که این تغییرات، احتمال نارضایتی زناشویی بیشتر در افراد پس از ازدواج را موجب می‌شود. کمپ داش^۱ و همکاران در سال ۲۰۰۳ مطالعه‌ای بر روی ۱۱۴۲۵ زوج در دو نسل ازدواج (نسل ازدواج ۱۹۶۴ و ۱۹۸۰ میلادی و نسل ازدواج بین ۱۹۸۱ و ۱۹۹۷ میلادی) نشان دادند که زوج‌هایی که قبل از ازدواج ارتباط همخانگی یا همباشی^۲ داشتند، کیفیت ازدواج ضعیف‌تر و ازدواج سست‌تری داشته‌اند و طلاق بیشتری را تجربه کرده‌اند. در واقع رخداد طلاق در زوجین فوق در مقایسه با زوج‌هایی که قبل از ازدواج همباش نبوده‌اند، بالاتر بوده است. این یافته‌ها پیشنهاد کردند که علاوه بر نظریه‌ی انتخاب - که دیدگاه غالبی برای توضیح تأثیر همباشی و معاشرت قبل از ازدواج بر طلاق است - خود تجربه‌ی همخانگی یا همباشی بر دیدگاه افراد تأثیراتی می‌گذارد که احتمال طلاق را بیشتر می‌کند (KampDush, 2003). به‌خصوص در جامعه‌ی ایران که هنجارهای اجتماعی و فرهنگی مخالف این نوع روابط قبل از

1- Kamp Dush C.M.

2-Cohabitation

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

ازدواج به خصوص برای دختران است، گسترش این معاشرت‌ها که با هدف ازدواج نبوده، موجب تأثیرات منفی بیشتری در کیفیت ازدواج برای هر دو جنس به خصوص زنان می‌شود. در مطالعه‌ی حاضر، معاشرت پیشرفته قبل از ازدواج می‌تواند جانشین همباشی در سایر جوامع محسوب شود با این تفاوت که ممکن است کمتر همخانگی اتفاق افتد در حالی که افراد ساعات زیادی را با هم در طول روز سپری می‌کنند.

مطالعات اندکی تأثیر تجربه‌ی معاشرت‌های دوستی با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی را بررسی کرده‌اند. موسوی در پژوهشی تأثیر روابط قبل از ازدواج را در تعارضات زناشویی در بین ۸۰ دانشجوی متأهل دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بررسی کرده است. این تحقیق نشان داد که تعارضات زناشویی در دانشجویانی که قبل از ازدواج رابطه داشته‌اند نسبت به دانشجویانی که رابطه نداشته‌اند کمتر است و تفاوت آن معنی‌دار می‌باشد (موسوی، ۱۳۸۴)؛ البته موسوی در مطالعه‌ی خود به جزئیات بیشتر در خصوص رابطه‌ی قبل از ازدواج، نیت آن و روابط غیر از آن نپرداخته است. رزمجویی مطالعه‌ی روی ۸۰ زوج که ۳ سال از زندگی آنها گذشته بود، انجام داد. براساس نتایج به دست آمده از این پژوهش، زوجینی که قبل از ازدواج، طی جلسات بحث و گفت‌وگو، شناختی نسبتاً کامل نسبت به باورها، عقاید مذهبی، هدف زندگی، دیدگاه ازدواج، اخلاقیات طرف مقابل و... به دست آورده بودند، نسبت به زوجینی که قبل از ازدواج رابطه‌ای با هم نداشته و بدون شناخت از یکدیگر زندگی را شروع کرده بودند، رضایت

بیشتری از ازدواج خود داشته و مشکلات زناشویی در بین آنها کمتر بوده است (رزمجویی، ۱۳۸۹).

صادقی و همکاران مطالعه‌ای با هدف بررسی رابطه‌ی سبک‌های همسرگزینی با سازگاری زناشویی روی ۳۳۴ زن تهرانی انجام دادند. براساس نتایج این تحقیق، در افرادی که سبک همسرگزینی آنها «شیفتگی و ازدواج علی‌رغم مخالفت خانواده‌ها» بوده است، نمره‌ی سازگاری زناشویی به مرور زمان نه تنها کاهش داشته، بلکه با گذشت زمان روند نزولی خود را حفظ کرده و این روند نزولی پس از گذشت چند سال از ازدواج هم چنان ادامه می‌یابد (صادقی و همکاران، ۱۳۸۹). در مطالعه‌ی دیگر ۳۱۰ زوج از شهرهای تهران، مشهد، اسفراین و سبزوار انتخاب شدند. مقایسه‌ی داده‌ها نشان داد که سبک‌های مختلف همسرگزینی به‌طور معنی‌داری در گروه‌های مختلف زوجین «راضی»، «ناراضی و در جست‌وجوی درمان» و «متقاضی طلاق» متفاوت است؛ برای نمونه، در حالی که بیش از ۸۹ درصد زوج‌های راضی به دو سبک «خواستگاری و ازدواج با رضایت خود و خانواده» و «آشنایی و ازدواج با موافقت خانواده‌ها» ازدواج کرده‌اند، اما بیش از ۴۸ درصد زوج‌های متقاضی طلاق نیز یکی از دو سبک «خواستگاری و ازدواج اجباری» و «شیفتگی و ازدواج علی‌رغم مخالفت خانواده‌ها» را به عنوان سبک همسرگزینی خود گزارش داده‌اند.

۳- فرضیه‌های تحقیق

رکن اساسی این تحقیق بر نگرش افراد نسبت به عواقب معاشرت با جنس مخالف و تأثیرات آن در کیفیت ازدواج استوار است. در واقع فرض بر

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

این است که اگر افراد تصور کنند با داشتن معاشرت بیشتر با جنس مخالف قبل از ازدواج، شناخت بهتری از جنس مخالف به دست آورده و این رفتار موجب بهبود مهارت ارتباطی با جنس مخالف می‌شود، به عبارتی نوع تغییر ارزشی و نگرشی در این خصوص ایجاد شود، بیشتر احتمال دارد که افراد به سمت تجربه این معاشرت‌ها بروند. در واقع فرض اصلی این است که افرادی تجربه‌ی معاشرت‌های قبل از ازدواج را دارند که نگرش مثبت یا حتی خنثی نسبت به تأثیر این نوع روابط در ازدواج دارند.

در این تحقیق فرض می‌شود که برخی عوامل شناخته شده‌ی فردی، خانوادگی و اجتماعی در پیشینه‌ی تجربی تأثیرگذار در رفتار معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج، با نگرش افراد نیز رابطه داشته باشند. در واقع در این مطالعه فرض می‌شود، نگرش فردی در خصوص «تأثیر معاشرت قبل از ازدواج با جنس مخالف بر رضایت زناشویی»، تحت تأثیر عوامل فردی و جمعیت‌شناختی مانند سن، جنس، خاستگاه، پابندی به مذهب، عوامل خانوادگی مانند فضا و جو خانوادگی، نوع خانواده از نظر مذهبی، سنتی و نگرشی، نگرش دوستان نسبت به این معاشرت‌ها و تأثیرات آن، عادات رفتاری مانند دسترسی به ماهواره، مصرف سیگار و الکل و موارد مخدر، تجربیات فردی مانند تجربه‌ی دوستی قبل از ازدواج و رابطه‌ی پیشرفته‌ی قبل از ازدواج، وضعیت کنونی فرد از نظر معاشرت با جنس مخالف و سبک همسرگزینی در بین متأهلین می‌باشد. در این مطالعه رابطه‌ی عوامل مختلف فوق به عنوان متغیرهای مستقل با نگرش افراد به عنوان متغیر وابسته آزمون می‌شود.

۴- روش‌شناسی تحقیق

۴-۱- روش تحقیق

روش این تحقیق پیمایش است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه بدون نام و خود ایفایی^۱ بود. تعدادی از صاحب‌نظران در حوزه‌ی جمعیت‌شناسی، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی پرسش‌نامه‌ی تهیه شده را مرور کرده و اعتبار محتوایی آن را سنجیده‌اند. اعتبار پرسش‌نامه با جمله‌بندی صحیح و استفاده از پرسشگر آموزش دیده افزایش یافته و سؤالات مبهم یا دو پهلو و یا نامفهوم شناسایی و اصلاح شدند. همبستگی درونی سؤالات و مقیاس‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد. پرسش‌نامه روی ۶۱ دانشجو پایلوت گردیده و مقیاس‌های نگرشی با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی ساخته شد و گویه‌هایی که قدرت تبیین کنندگی کمی در تبیین یک عامل داشتند، حذف شدند.

۴-۲- جامعه‌ی آماری و حجم نمونه

جامعه‌ی آماری شامل دانشجویان مجرد و متأهل سنین ۴۰-۱۸ ساله‌ی ۷ دانشگاه (دولتی و آزاد) تهران می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از نرم‌افزار آماری محاسبه حجم نمونه^۲ EPI-Info با سطح اطمینان ۹۵٪ و قدرت ۸۰٪ محاسبه گردید. براساس تحقیقات گذشته، برای پیدا کردن تفاوت یافت شده بین دو نسبت مربوط به متغیر وابسته در دو گروه مقایسه (دانشجویان زن و

1- Self-administered

2- Epi-Info-StatCal

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

مرد و دانشجویان دانشگاه‌های دولتی و آزاد) با فرض تساوی سهم هر یک از دو گروه در نمونه‌ی بررسی شده، حجم نمونه محاسبه شد. در این نرم‌افزار با توجه به نوع مطالعه، ارقام مربوط به P و خطای نوع اول و دوم انتخاب می‌شود و نرم‌افزار متناسب با فرمول مربوط به هر نوع مطالعه محاسبه حجم نمونه را انجام می‌دهد؛ برای مثال براساس نتیجه‌ی مطالعه‌ی قبلی روی نگرش و رفتارهای جنسی جوانان قبل از ازدواج مشخص شد که ۴۰٪ دانشجویان دولتی و ۴۷٪ دانشجویان دانشگاه‌های آزاد، تجربه‌ی معاشرت دوستی قبل از ازدواج را گزارش داده‌اند (Khalajabadi Farahani, 2008). این مطالعه با فرض این که نگرش دانشجویان دانشگاه‌های دولتی نسبت به تأثیر این روابط در ازدواج نیز به همین میزان ممکن است از نگرش دانشجویان دانشگاه‌های آزاد متفاوت باشد، برای تشخیص تفاوت فوق با نسبت‌های ۴۰٪ و ۴۷٪ به ترتیب در دانشگاه‌های دولتی و آزاد و سطح اطمینان ۹۵٪ و قدرت ۸۰٪، حجم نمونه محاسبه گردید. با فرض نسبت مساوی نمونه در دو گروه (آزاد و دولتی) حجم نمونه‌ی محاسبه شده برای هر گروه ۵۰۰ نفر محاسبه شد. با توجه به اینکه روش نمونه‌گیری خوشه‌ای بوده و هر کلاس به عنوان یک خوشه در نظر گرفته شده است، برای جلوگیری از خطای همبستگی درون خوشه‌ای^۱ این تعداد در عدد ۲ ضرب می‌شود و تعداد ۲۰۰۰ نمونه‌ی برآورد شده حجم نمونه است که با توجه به خوشه‌ای بودن نمونه‌گیری، نمونه کمی بیشتر از تعداد تخمینی (۲۰۳۱) به دست آمد.

1-Intra_cluster correlation

۳-۴- روش نمونه‌گیری

نمونه‌گیری به روش دو مرحله‌ای خوشه‌ای طبقه‌بندی^۱ انجام شد. ابتدا جمعیت هر گروه تحصیلی از دانشگاه‌های دولتی و آزاد مشخص شده و متناسب با جمعیت فوق، تعداد نمونه‌ی مورد نظر از گروه تحصیلی مشخص گردید. سپس بر اساس توزیع درصدی در هر یک از دانشگاه‌های دولتی و آزاد، حجم نمونه‌ی هر گروه تحصیلی در هر دانشگاه مشخص شد. سطح اول نمونه‌گیری، گروه تحصیلی و سطح دوم، نوع دانشگاه لحاظ شد. حجم نمونه ۲۰۳۱ دانشجوی دختر و پسر بوده است. نمونه‌ی فوق در قالب ۸۷ خوشه یا کلاس از بهمن ماه ۱۳۸۹ تا خرداد ماه ۱۳۹۰ جمع‌آوری شدند.

۴-۴- ابزارها و متغیرها

جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه‌ی خودایفایی و بی‌نام که شامل ۸ بخش بود، انجام شد. بخش اول شامل ۱۱ سؤال جمعیتی، بخش دوم شامل ۱۹ سؤال مشخصات خانوادگی، بخش سوم شامل ۸ سؤال دسترسی به رسانه‌ها و برخی عادات رفتاری، بخش چهارم شامل ۱۵ سؤال مربوط به رفتارهای دوستان و همسالان درخصوص معاشرت با جنس مخالف و هنجارهای آنها بوده و بخش پنجم شامل ۱۹ سؤال نگرشی درخصوص معاشرت با جنس مخالف و تأثیر در سن ازدواج، رضایت زناشویی و طلاق می‌باشد که بخش مربوط به رضایت زناشویی مورد نظر این مقاله است. بخش ششم شامل ۷ سؤال درخصوص قصد و رفتار افراد در زمان مطالعه است.

1- Stratified Cluster sampling

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

بخش هفتم مخصوص متأهلین بود که حاوی ۳۳ سؤال درخصوص ازدواج و خصوصیات همسر بوده که در خود گویه‌های منتخب از پرسش‌نامه‌ی رضایت زناشویی انریچ را شامل می‌شد. بخش اول تا ششم را همه‌ی افراد و بخش هفتم را فقط متأهلین تکمیل کردند. برای تحلیل، تعدادی مقیاس با استفاده از تحلیل عاملی ساخته شد.

مقیاس نگرشی در مورد تأثیر روابط دوستی و پیشرفته‌ی قبل از ازدواج در میزان رضایت زناشویی در ازدواج از میانگین نمرات گویه‌های «رابطه‌ی دوستی با جنس مخالف قبل از ازدواج موجب کاهش رضایت زناشویی در زندگی آینده می‌شود» و «رابطه‌ی پیشرفته با جنس مخالف قبل از ازدواج موجب کاهش رضایت زناشویی در زندگی آینده می‌شود» ساخته شد (آلفای کرونباخ = $0/787$). گویه‌های فوق با استفاده از مقیاس لیکرت ۵ نمره‌ای (از خیلی موافقم تا خیلی مخالفم) نمره‌دهی شدند. نمره‌ی مقیاس فوق بین ۲ تا ۱۰ متغیر است. نمره‌ی کم نشانه‌ی تأثیر منفی معاشرت‌ها با جنس مخالف در رضایت زناشویی و نمره‌ی بالا نشانه‌ی تأثیر مثبت معاشرت با جنس مخالف در رضایت زناشویی است.

مقیاس نوع خانواده، بر اساس میانگین نمرات ۵ قسمتی لیکرت به گویه‌هایی که منعکس کننده‌ی «ستی بودن خانواده»، «مذهبی بودن خانواده» و «نگرش خانواده نسبت به معاشرت‌های قبل از ازدواج» می‌باشند، ساخته شدند (آلفای کرونباخ = $0/722$). مقیاس هنجار دوستان نیز از میانگین نمرات به دو گویه با نمرات ۵ قسمتی لیکرتی ساخته شد که طیف ۲ تا ۱۰ داشتند.

هرچه نمره‌ی این مقیاس بالاتر باشد، نشانه‌ی نگرش مثبت دوستان به تأثیر این روابط بر رضایت زناشویی بوده و برعکس هرچه نمره کمتر باشد، نشانه‌ی نگرش منفی دوستان به تأثیر این روابط در رضایت زناشویی است (آلفای کرونباخ = ۰/۷۶۴). سواد پدر از طیف ۱ تا ۴ متغیر است، هرچه نمره کمتر باشد، نشان‌دهنده‌ی سطح سواد کمتر و نمره‌ی بالا معرف سطح سواد بیشتر پدر است.

۵- یافته‌های تحقیق

۵-۱- توصیف نمونه

میانگین سنی دانشجویان ۲۲/۵ سال (حداقل ۱۷ ساله و حداکثر ۴۰ ساله) و خاستگاه حدود دو سوم آنها (۶۲/۴٪) تهران بود. حدود ۵۸٪ در تهران با والدین و سایر اعضای خانواده زندگی کرده و فقط ۱۸/۵٪ در خوابگاه اقامت داشتند. اقامت با دوستان در منزل خصوصی در پسران تقریباً دو برابر دختران بود (۷/۴٪ در مقابل ۳/۱٪) و پسران به‌طور معنی‌داری بیش از دختران تنها زندگی می‌کردند (۴/۶٪ در مقابل ۱/۷٪).

۴۸٪ دانشجویان وضعیت اقتصادی خود را متوسط و ۴۳/۲٪ متوسط رو به بالا و بالا گزارش کردند. حدود ۶۴٪ دانشجویان هزینه‌های ماهانه‌ی خانوار خود را بیش از ۶ میلیون ریال گزارش کرده‌اند. از نظر پاسخ‌گویان، اهمیت مذهب در ۵۵/۴٪ موارد زیاد و خیلی زیاد بوده و حدود یک سوم اهمیت مذهب در زندگی را متوسط ارزیابی کرده‌اند.

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

حدود نیمی از دانشجویان از دانشگاه‌های دولتی (۵۱٪) و نیمی دیگر (۴۹٪) از دانشگاه‌های آزاد بودند. حدود ۴۱٪ دانشجویان در رشته‌های علوم انسانی و حدود ۳۸٪ در رشته‌های مهندسی، حدود ۱۰٪ در رشته‌های علوم پایه، حدود ۸٪ در رشته‌های علوم پزشکی و تقریباً ۴٪ در رشته‌ی هنر تحصیل می‌کردند. درصدهای فوق معرف این است که نسبت دانشجویان رشته‌های مختلف درنمونه‌ی مطالعه شده، تقریباً مشابه نسبت‌های فوق در جامعه‌ی آماری تحقیق می‌باشد. بیشتر دانشجویان در مقاطع کاردانی و کارشناسی بوده (۸۰٪) و حدود ۱۵٪ در مقطع کارشناسی ارشد و حدود ۴٪ در مقطع دکتری تحصیل می‌کردند.

حدود ۴۶٪ دانشجویان پدری با تحصیلات دانشگاهی و حدود ۳۵٪ با تحصیلات متوسطه یا دیپلم داشته‌اند. فقط ۲/۴٪ دانشجویان پدرشان بی‌سواد بوده است. درخصوص تحصیلات مادر، بیشترین درصد مربوط به دانشجویانی است که مادرشان سواد متوسطه یا دیپلم داشته‌اند (حدود ۴۶٪) حدود ۳۰٪ دانشجویان مادری باسواد دانشگاهی داشته‌اند.

دو سوم دانشجویان گزارش داده‌اند که به ماهواره دسترسی دارند. دسترسی به اینترنت خیلی بیشتر از دسترسی به ماهواره گزارش شده است به طوری که حدود ۹۷٪ دانشجویان گزارش داده‌اند که به اینترنت دسترسی دارند. در کل حدود دو سوم (۶۷٪) دانشجویان گزارش داده‌اند که از سیستم چت استفاده کرده‌اند. همچنین ۴٪ دانشجویان برای همسریابی از اینترنت استفاده کرده‌اند.

در کل ۱۲٪ دانشجویان تجربه‌ی یک بار مصرف سیگار و حدود ۱۸٪ تجربه‌ی چندین بار مصرف سیگار را گزارش داده‌اند. حدود ۲۷ درصد پسران چندین بار تجربه‌ی مصرف سیگار را داشته‌اند، در حالی که فقط ۱۴٪ دختران (نصف پسران) این تجربه را گزارش داده‌اند ($P > 0,001$). درخصوص مصرف الکل حدود ۶٪ دانشجویان تجربه‌ی یک بار مصرف و ۱۴/۵٪ تجربه‌ی چندین بار مصرف الکل را گزارش داده‌اند. درصد بسیار کمی از پاسخ‌گویان تجربه‌ی مصرف مواد مخدر را داشته‌اند که در بین آنها پسران به‌طور معنی‌داری نسبت به دختران تجربه‌ی مصرف بیشتری داشته‌اند. فقط یک درصد از دانشجویان داروهای روانگردان مصرف می‌کرده‌اند.

۲-۵- نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت‌های قبل از ازدواج در رضایت زناشویی بر حسب وضعیت تأهل

در جدول شماره‌ی ۱ که به توصیف و تحلیل نگرش بر حسب وضعیت تأهل می‌پردازد، ۴۲/۸٪ دانشجویان معتقدند که معاشرت قبل از ازدواج، موجب کاهش رضایت زناشویی در زندگی آینده می‌شود. حدود یک سوم تردید داشتند (۳۳٪) و فقط ۲۴٪ مخالف این نظر بودند. درصد بیشتری (۵۸/۲٪) از دانشجویان معاشرت پیشرفته‌ی قبل از ازدواج را موجب کاهش رضایت زناشویی می‌دانند. حدود ۲۸٪ تردید داشتند و فقط ۱۴٪ مخالف این عقیده بودند.

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

جدول ۱-نگرش پاسخ‌گویان درخصوص تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج
در رضایت‌مندی زناشویی به تفکیک وضعیت تأهل (به درصد)

P-Value	وضعیت تأهل		کل	نظر	گویه
	مجرد	متاهل			
< ۰.۰۰۱	۴۱/۳	۵۵/۷	۴۲/۸	خیلی موافق / موافق	رابطه‌ی دوستی با جنس مخالف قبل از ازدواج موجب کاهش رضایت زناشویی در زندگی آینده می‌شود.
	۳۴/۱	۲۵/۳	۳۳	بی‌نظر	
	۲۴/۶	۱۹/۰	۲۴/۲	خیلی مخالف / مخالف	
< ۰.۰۰۱	۵۶/۴	۷۱/۵	۵۸/۲	خیلی موافق / موافق	رابطه‌ی پیشرفته با جنس مخالف قبل از ازدواج موجب کاهش رضایت زناشویی در زندگی آینده می‌شود.
	۲۹/۸	۱۸/۱	۲۷/۹	بی‌نظر	
	۱۳/۷	۱۰/۴	۱۴	خیلی مخالف / مخالف	
	(۱۰۰)۱۵۴۰	(۱۰۰)۳۰۰			تعداد (درصد)

مقایسه‌ی میزان موافقت و مخالفت با جملات نگرشی بین دو گروه متأهل و مجرد نشان داد که درصد متأهلینی که معتقد بودند رابطه‌ی دوستی قبل از ازدواج موجب کاهش رضایت زناشویی می‌گردد، به‌طور معنی‌داری بیشتر از دانشجویان مجرد می‌باشد (به‌ترتیب ۵۵/۷٪ در مقابل ۴۱/۳٪، $P < 0.001$). افراد مجرد بیش از متأهلین در این باور دچار تردید بودند (۳۴/۱٪ در مقابل ۲۵/۳٪). مشابه این نتایج، اما با شدت بیشتر، درخصوص تأثیر معاشرت‌های پیشرفته‌ی قبل از ازدواج در کاهش رضایت زناشویی نیز دیده می‌شود، به طوری که دوسوم افراد متأهل موافق بودند که معاشرت پیشرفته موجب

کاهش رضایت زناشویی می‌شود در حالی که ۵۶/۴٪ مجردین با این عقیده موافق بودند.

در نتیجه می‌توان گفت که متأهلین و مجردین در باورهای فوق اختلاف معنی‌داری دارند، به طوری که مجردها به ظاهر اثرات مثبت‌تری برای این نوع ارتباطات قائل‌اند. افراد مجرد که تجربه‌ی زندگی زناشویی ندارند ممکن است نگرش آنها بیشتر منطبق بر مشاهده‌ی ظاهری تجربیات دیگران باشد و منطبق بر واقعیات نباشد.

۵-۳- عوامل مرتبط با نگرش

عواملی مانند سن، محل تولد (تهران یا شهرستان)، وضعیت اقتصادی و پای‌بندی به مذهب از عوامل مرتبط با نگرش فوق شناخته شد، ولی جنسیت ارتباط معنی‌داری با هیچکدام از نگرش‌های فوق نشان نداد. این مطالعه نشان داد که نوع نگرش دانشجویان در خصوص تأثیر این نوع معاشرت‌ها در رضایت زناشویی بین دختران و پسران تفاوت معنی‌داری ندارد. دانشجویان تهرانی به طور معنی‌داری نسبت به دانشجویان شهرستانی کمتر معتقدند که این معاشرت‌ها موجب کاهش رضایت زناشویی می‌گردد. به عبارتی نگرش مثبت‌تری نسبت به این ارتباطات دارند.

جدول ۲. رابطه‌ی بین متغیرهای فردی با نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی

ردیف	متغیرها	تعداد	تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی	
			میانگین	انحراف معیار SD
سن				
۱	زیر ۲۰ سال	۷۰۱	۴/۹۱	۱/۸۹
	۲۰-۲۳ سال	۷۷۲	۵/۲۱	۲/۰۷
	بالای ۲۳ سال	۴۸۳	۴/۹۷ P<0.05	۲/۰۳
جنس				
۲	زن	۱۳۷۰	۵/۰۱	۱/۹۶
	مرد	۵۹۵	۵/۱۳ P=0.223	۲/۰۷
محل تولد				
۳	تهران	۱۲۲۲	۵/۱۴	۲/۰۰
	شهرستان	۷۲۸	۴/۹۰ P<0.01	۱/۹۹
هزینه‌ی ماهانه‌ی خانوار				
۴	کمتر از ۴ میلیون ریال	۱۳۵	۴/۴۳	۲/۰۶
	بین ۴ میلیون تا ۶ میلیون ریال	۵۴۵	۴/۷۲	۱/۸۹
	بیش از ۶ میلیون ریال	۱۲۱۸	۵/۲۴ P<0.001	۲/۰۱
پایبندی به مذهب				
۵	خیلی مذهبی / مذهبی	۱۰۸۹	۲/۴۲	۱/۸۲
	متوسط	۵/۵۴	۵/۵۴	۱/۸۵
	خیلی غیر مذهبی / غیر مذهبی	۶/۵۰	۶/۵۰ P<0.001	۱/۹۷
۶	کل	۱۹۴۱		

ردیف	متغیرها	تعداد	تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی	
			میانگین	انحراف معیار
سواد مادر				
۲	بیسواد	۸۵	۴/۶۴	۱/۷۹
	ابتدایی / راهنمایی	۳۹۶	۴/۶۳	۱/۹۱
	دبیرستان و دیپلم	۸۸۱	۵/۰۹	۱/۹۳
	دانشگاهی	۵۷۷	۵/۳۲ P<0.001	۲/۱۱
فضا و جو خانوادگی				
۳	خیلی خوب / خوب	۵۸۹	۴/۸۶	۲/۰۹
	متوسط	۴۹۲	۵/۰۷	۱/۹۱
	خیلی نامناسب / نامناسب	۸۲۲	۵/۱۸ P<0.05	۱/۹۶
نوع خانواده				
۴	مذهبی / سنتی	۶۴۵	۴/۲۴	۱/۸۳
	متوسط	۷۸۶	۵/۱۳	۱/۸۴
	مدرن / غیر مذهبی	۴۷۲	۶/۰۲ P<0.001	۱/۹۹

دانشجویانی که والدین تحصیلمکرده تری دارند، آنهایی که خانوادگی غیر مذهبی و مدرن دارند، آنهایی که فضای خانواده خود را از نظر تعامل، نامناسب توصیف کرده اند، به طور معنی داری نگرش مثبتی در خصوص تأثیر روابط در رضایت زناشویی دارند (نمره ی نگرشی بالاتر دارد).

جدول ۴- تحلیل دو متغیره رابطه بین نگرش دوستان با نگرش دانشجویان در خصوص تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی

ردیف	نگرش دوستان به اعتقاد بیشتر دوستان من	تعداد	تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج بر رضایت زناشویی	
			میانگین	انحراف معیار
۱	داشتن دوست از جنس مخالف به شناخت بهتر از جنس مخالف برای ازدواج کمک می کند.			
	خیلی مخالف/مخالف	۳۷۸	۳/۷۱	۱/۶۴
	بی نظر	۳۱۵	۴/۵۵	۱/۶۶
	خیلی موافق/موافق	۱۱۰۳	۵/۵۹ P<0.001	۱/۹۳
۲	معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج موجب رضایت بیشتر زناشویی پس از ازدواج می شود.			
	خیلی مخالف/مخالف	۷۵۳	۴/۱۵	۱/۷۹
	بی نظر	۵۵۲	۵/۲۵	۱/۵۸
	خیلی موافق/موافق	۴۸۴	۶/۰۹ P<0.001	۲/۱۱

دانشجویانی که دوستانشان به تأثیر معاشرت قبل از ازدواج در رضایت زناشویی نگرش مثبت و آزادانه تری دارند، نسبت به دانشجویانی که دوستان آنها نگرش منفی به اینگونه تأثیرات دارند به طور معنی داری نمره ی نگرشی بیشتری دارند (P<0.001)

جدول ۵-رابطه‌ی بین برخی عادات رفتاری و دسترسی به رسانه‌ها با نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی

ردیف	تعداد	تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی	
		میانگین	انحراف معیار
دسترسی به ماهواره			
۱	۱۲۹۶	۵/۴۰	۱/۹۹
	۶۵۷	۴/۳۵ P<0.001	۱/۸۲
مصرف سیگار			
۲	۲۳۹	۵/۱۹	۱/۸۲
	۳۵۳	۶/۱۰	۲/۰۵
	۱۳۶۲	۴/۷۵ P<0.001	۱/۹۲
مصرف الکل			
۳	۱۱۲	۵/۸۹	۱/۸۳
	۲۸۰	۶/۳۷	۲/۰۹
	۱۵۶۳	۴/۷۵ p<0.001	۱/۸۷
مصرف مواد مخدر			
۴	۲۹	۵/۳۴	۲/۵۸
	۳۱	۵/۹۷	۲/۳۸
	۱۸۹۶	۵/۰۳ P<0.05	۱/۹۷

ردیف	تعداد	تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی	
		میانگین	انحراف معیار
تجربه رابطه دوستی قبل از ازدواج			
۵	۹۰۵	۵/۶۳	۱/۹۸
	۹۶۷	۴/۴۸ P<0.001	۱/۸۵
تجربه رابطه پیشرفته قبل از ازدواج			
۶	۲۷۵	۵/۹۴	۲/۱۵
	۱۴۱۴	۴/۹۳ P<0.001	۱/۹۲
وضعیت روابط با جنس مخالف در بین مجردین در زمان مطالعه			
۷	۲۲۴	۶/۰۸	۱/۹۲
	۲۳۱	۵/۶۹	۱/۹۸
	۱۰۷۲	۴/۷۶ P<0.001	۱/۸۹

جالب توجه است، که دانشجویانی که دسترسی به ماهواره و اینترنت داشته، تجربه‌ی مصرف چندین باره سیگار، الکل و تجربه‌ی مصرف مواد مخدر و روانگردان داشته و افرادی که تجربه‌ی رابطه‌ی دوستی پیشرفته داشته‌اند، به‌طور معنی‌داری نسبت به تأثیر این معاشرت‌ها در رضایت زناشویی نگرش مثبت‌تری دارند. همچنین افرادی که در زمان مطالعه، در

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

یک رابطه با قصد ازدواج و یا بدون قصد ازدواج بودند در مقایسه با کسانی که در زمان مطالعه هیچ رابطه‌ای نداشتند، به‌طور معنی‌داری نگرش مثبت‌تری به تأثیرات این روابط در رضایت زناشویی داشتند.

جدول ۶- رابطه بین سبک همسرگزینی با نگرش نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در بین دانشجویان متأهل

تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی	تعداد	نحوه انتخاب همسر	ردیف
	۱۳۸	خواستگاری سنتی	۱
	۳۶	آشنایی در محیط کار	۲
	۵۴	دوستی قبل از ازدواج با همسرکنونی	۳

جدول شماره‌ی ۶ نشان می‌دهد که سبک همسرگزینی دوستی قبل از ازدواج با همسر نسبت به سبک‌های همسرگزینی دیگر نمره‌ی نگرش بیشتری دارد (۵/۴۶ در مقابل ۴/۶۹ و ۳/۹۷، $p < 0.001$).

۴-۵- تعیین‌کننده‌های نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی

به منظور تعیین عوامل تعیین‌کننده نوع نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت قبل از ازدواج با جنس مخالف، با استفاده از تحلیل چند متغیره، یک

مدل رگرسیون خطی باروش گام به گام^۱ برازش گردید. این رگرسیون خطی، پیش‌بینی‌کننده‌های نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت‌های قبل از ازدواج در رضایت‌مندی پس از ازدواج را مشخص کردند. متغیرهایی که در تحلیل دو متغیره با نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر این نوع معاشرت‌ها در رضایت زناشویی رابطه‌ی معنی‌دار داشتند، ولی با هم همبستگی بالایی نداشتند، با استفاده از روش Backward وارد مدل رگرسیونی خطی شدند. فاکتور تورم واریانس^۲ در مدل کمتر از ۲ بوده که نشانگر این است که مشکل همبستگی بالابین متغیرهای وارد شده در مدل‌ها^۳ وجود ندارد و نتایج مقبول است. تحلیل چند متغیره نشان داد که نوع خانواده از نظر ارزشی (پای‌بندی به مذهب، سستی بودن و نگرش به روابط قبل از ازدواج)، پای‌بندی فرد به مذهب، نگرش دوستان، مصرف سیگار و الکل و وضعیت اقتصادی فرد (هزینه‌ی ماهانه) به عنوان متغیرهای تعیین‌کننده‌ی نگرش فرد رابطه‌ی معنی‌دار دارند، مدل فوق حدود ۳۰٪ از تغییرات نگرش فوق را می‌تواند تبیین کند یا توضیح دهد ($R\text{-square} = 0/298$). بر اساس این نتایج جوانانی با خانواده‌ی مدرن، غیرمذهبی و موافق این روابط، جوانانی که دوستانشان نگرش مثبت تأثیر این معاشرت‌ها در ازدواج داشته، افرادی که پای‌بندی کمتر مذهبی داشته و تجربه‌ی مصرف سیگار و الکل دارند و از درآمد بالاتری برخوردارند، نمره‌ی نگرشی بالاتری در خصوص تأثیر این معاشرت‌ها در رضایت زناشویی دارند یا به عبارتی کمتر به تأثیرات منفی این معاشرت‌ها

1-Stepwise

2-Variance Inflation Factor (VIF)

3-Multicollinearity

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

در رضایت زناشویی معتقد هستند. در واقع تأثیر سایر متغیرها در نگرش که در تحلیل دو متغیره نشان داده شد از طریق متغیرهای باقی مانده در مدل رگرسیونی چندمتغیره اعمال می‌گردد.

Regression equation

$$\text{Attitude score} = 1.79 + 0.10(\text{father's education}) + 0.10(\text{type of family}) - 0.41(\text{Religiosity}) + 0.32(\text{peer norms}) + 0.22(\text{ever smoking}) + 0.24(\text{ever consuming alcohol}) + 0.19(\text{monthly expenses})$$

جدول ۷- تعیین کنندگان یا پیش‌بینی‌کننده‌های نگرش دانشجویان در خصوص تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی

ردیف	متغیر	مدل رگرسیون خطی نگرش در خصوص تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در رضایت زناشویی (طیف ۱ تا ۱۰)		
		ضریب b (coefficient b)	t	p-value
۱	سواد پدر (طیف ۱ تا ۴)	۰/۱۰	۱/۸۴	۰/۰۶۵
۲	نوع خانواده (طیف ۳ تا ۱۵) (Mean=8.34 SD=2.07)	۰/۱۰	۴/۱۵	<۰/۰۰۱
۳	پای‌بندی به مذهب (۰=سایر، ۱=مذهبی)	-۰/۴۱	-۴/۱۲	<۰/۰۰۱
۴	هنجار دوستان (طیف ۱ تا ۱۰) ^۱ (Mean=5.65 , SD=2.25)	۰/۳۲	۱۴/۸۷	<۰/۰۰۱

۱- مقیاس هنجار دوستان طیف ۲ تا ۱۰ دارد. هر چه نمره‌ی این مقیاس بالاتر باشد، نشانه‌ی نگرش مثبت دوستان به تأثیر این روابط در رضایت زناشویی بوده و بر عکس هر چه نمره کمتر باشد، نشانه‌ی نگرش منفی دوستان به تأثیر این روابط در رضایت زناشویی می‌باشد. سواد پدر از طیف ۱ تا ۴ متغیر است ۱ (بی‌سواد)، ۲ (ابتدایی و راهنمایی)، ۳ (متوسطه و دیپلم) و ۴ (دانشگاهی).

رتبه	متغیر	مدل رگرسیون خطی	
		ضریب b (coefficient b)	t
۵	تجربه‌ی مصرف سیگار (=۰ هرگز، ۱=بلی)	۰/۲۲	۲/۱۸
۶	تجربه‌ی مصرف الکل (=۰ هرگز، ۱=بلی)	۰/۳۴	۲/۶۹
۷	هزینه‌های ماهانه =۰ کمتر از ۶ میلیون ریال در ماه =۱ بالای ۶ میلیون ریال در ماه	۰/۱۹	۲/۱۳
۸	ثابت (constant)	۱/۷۹	۶/۵۶

N= 1635 R-square= 301, Adjusted R Square=0.298 , F value= 100.19

توجه: اثر سن به عنوان متغیر مخدوش کننده در مدل بالا کنترل شد. نوع خانواده از نظر میزان سنتی بودن و مذهبی بودن و نگرش نسبت به معاشرت‌های قبل از ازدواج، هنجارهای دوستان و سواد پدر در این مدل به عنوان مقیاس و متغیرهای کمی در نظر گرفته شده است و بقیه به صورت متغیر طبقه‌ای دوگانه (categorical and dichotomous variables) می‌باشند.

۶- بحث و نتیجه گیری

این مطالعه نشان داد که اگرچه بیش از نیمی از ازدواج‌ها در بین دانشجویان، به سبک ازدواج ترتیب داده شده یا سنتی است، ولی درصد زیادی (۲۱٪) به روش دوستی قبل از ازدواج، همسر آینده‌ی خود را انتخاب می‌کنند. همچنین تجربه‌ی این رفتارها با نگرش مثبت به تأثیرات این روابط

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

در رضایت زناشویی ارتباط دارد. به طوری که نتایج این بررسی نشان داد که افرادی که تجربه‌ی معاشرت‌های دوستی و حتی پیشرفته‌ی قبل از ازدواج را دارند، در مقایسه با افرادی که این تجربیات را ندارند، به طور معنی‌داری نگرش مثبت‌تری نسبت به اثرات این معاشرت‌ها در ازدواج دارند. در حالی که همین مطالعه نشان داد که در عمل، صرف داشتن معاشرت با جنس مخالف اثرات نامطلوبی در رضایت زناشویی نداشته، بلکه داشتن ارتباطات متعدد و پیشرفته یا تماس جنسی، اثرات نامطلوبی در رضایت زناشویی و همچنین بالا رفتن احتمال طلاق داشته است (خلج آبادی فراهانی، کاظمی پور و رحیمی، ۱۳۹۰؛ خلج آبادی فراهانی، ۱۳۹۱).

چنانچه از نتایج این مطالعه مشخص است، شک و تردید در خصوص تأثیر روابط قبل از ازدواج بر رضایت زناشویی در بین پاسخگویان قابل توجه است (به ترتیب ۳۳/۵٪ و ۴۳/۵٪). این تردید می‌تواند نشانگر نشانه‌ی نوعی گذار به سوی نگرش‌های لیبرالی و آزادتر در خصوص این معاشرت‌ها و یا رهایی از نگرش‌های سنتی‌تر که معتقد به اثرات منفی این معاشرت‌هاست، تفسیر گردد و یا اینکه افراد نظری ندارند، زیرا اثر این معاشرت‌ها در رضایت زناشویی ممکن است تحت تأثیر شرایط مختلف تغییر کند و چون این شرایط در سؤال و گویه‌ها معلوم نیست درصد قالب توجهی نظری شفاف ندارند.

در بخش دیگر همین مطالعه نشان داده شد که تأثیر دوستی قبل از ازدواج در رضایت زناشویی، می‌تواند متفاوت باشد به طوری که اگر معاشرت با انگیزه‌ی ازدواج و در جهت شناخت برای ازدواج بوده، متعدد

و پیش‌رونده و طولانی نباشد، ممکن است با افزایش رضایت زناشویی همراه باشد و برعکس آن با کاهش رضایت زناشویی همراه گردد (خلج آبادی فراهانی، کاظمی‌پور و رحیمی ۱۳۹۰)؛ لذا به نظر می‌رسد جوانان نیازمند دریافت پیام‌هایی در خصوص چگونگی تأثیرات معاشرت با جنس مخالف می‌باشند تا بسیاری از باورهای نادرست در این خصوص اصلاح شود.

براساس یافته‌ها به نظر می‌رسد، افراد متأهل بیشتر از افراد مجرد به اثرات منفی روابط دوستی و پیشرفته‌ی قبل از ازدواج در رضایت زناشویی اعتقاد دارند. همچنین مجردها تردید زیادی در مورد اثرات فوق دارند؛ این امر ممکن است نشانه‌ی این باشد که افراد متأهل، نسبت به کسانی که هیچ تجربه‌ای نداشته، درک واقع بینانه‌تر و صحیح‌تری از این تأثیرات ارائه می‌دهند که بر اساس تجربیات خود می‌باشد. همچنین در بین متأهلین سبک همسرگزینی ارتباط مهمی با نوع نگرش افراد متأهل در خصوص تأثیرات این روابط در رضایت زناشویی نشان داد. افرادی که ازدواج به روش خواستگاری سنتی داشتند به طور معنی داری نسبت به افرادی که در محیط کار/ تحصیل همسر خود را انتخاب کردند بیشتر به اثرات منفی این روابط در رضایت زناشویی معتقد بودند و افراد که همسر خود را در محیط کار/تحصیل انتخاب کرده‌اند بیشتر از افرادی که در یک رابطه‌ی دوستی با همسر کنونی خود بوده‌اند بر اثرات منفی این روابط در رضایت زناشویی معتقدند. این نتایج می‌تواند این گونه تفسیر گردند که افرادی که سبک همسرگزینی به روش دوستی قبل از ازدواج و رمانتیک داشته‌اند، طبعاً اگر هم به تأثیر منفی این معاشرت‌ها معتقد

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

باشند، ممکن است تمایل به ابراز آن نداشته باشند.

بر اساس تحلیل چندمتغیره، افرادی بیشتر به اثرات منفی این روابط در رضایت زناشویی معتقد بودند که خانواده‌ی مذهبی، سنتی و مخالف این روابط و دوستانی با نگرش منفی نسبت به این معاشرت‌ها داشتند. برعکس افرادی بیشتر به اثرات مثبت این روابط در رضایت زناشویی معتقد بودند که خانواده‌های کمتر مذهبی، مدرن و با نگرش مثبت به این روابط و نیز دوستانی با نگرش مثبت به روابط داشتند، این افراد تجربه‌ی مصرف سیگار و الکل داشته و کمتر به اثرات منفی این روابط در رضایت زناشویی معتقد بودند. به نظر می‌رسد تغییرات ارزشی و نگرشی در راستای نظریه‌ی گذار دوم جمعیتی در گروه دوم به چشم می‌خورد. در واقع افرادی که تفکرات مدرن و آزادتری داشته کمتر به نتایج منفی این معاشرت‌ها در ازدواج تأکید می‌کردند و به نظر می‌رسد بدون در نظر گرفتن تأثیرات طولانی مدت فوق، خود رابطه و بهره‌برداری از آن برای افراد مهم تلقی می‌گردد. مداخلات در جهت اصلاح باورها و نگرش‌های جوانان با توجه به تعیین‌کننده‌های فوق و شناسایی گروه‌هایی با باورهای فوق می‌تواند مفید باشد.

این یافته‌ها از این جهت حائز اهمیت‌اند که نشانگر یک نوع شکاف بین «نگرش افراد نسبت به تأثیر معاشرت‌ها در کیفیت ازدواج» و «تأثیر واقعی این نوع معاشرت‌ها در کیفیت ازدواج» می‌باشند. مطالعات خارجی بیشتر به تأثیر همباشی در کیفیت ازدواج و طلاق پرداخته‌اند. با توجه به اینکه همباشی در ایران شایع نیست، در این مطالعه معاشرت‌های دوستی قبل از

ازدواج یا روابط عاطفی قبل از ازدواج، معادل همبستگی در سایر جوامع (که لزوماً با هدف ازدواج نمی‌باشند) و تأثیر آن در ازدواج در نظر گرفته شده است. مطالعات خارجی نشان داده‌اند که حدود نیمی از افرادی که همخانه و یا همباش هستند، زندگی کردن با هم، قبل از ازدواج را، شیوه‌ای برای دستیابی به توافقاتی پیش از ازدواج می‌بینند. در چنین فرضی همبستگی باید از تطابق‌های ضعیف جلوگیری کند و ازدواج‌های مستحکم‌تری را ایجاد کند، اما شواهد علمی خلاف این امر را نشان می‌دهد؛ در بین افراد متأهل، همبستگی پیش از ازدواج با رضایت کمتر از زندگی زناشویی، اختصاص دادن زمان کمتر از سوی زوجین برای انجام فعالیت‌های مشترک، سطوح بالاتری از عدم توافقاتی زناشویی، رفتارهای کمتر حمایتی، روش‌های حل مسئله کمتر مثبت، گزارشگری بیشتر از وجود مشکلات زناشویی و در نهایت درک عمیق‌تری از احتمال واقعی گسست روابط زناشویی مربوط است. به علاوه زوج‌هایی که در ابتدا همباش بوده‌اند، احتمال بالاتری از گسست رابطه‌ی زناشویی را- در مقایسه با زوج‌هایی که مستقیم وارد ازدواج می‌شوند- در سال‌های اولیه‌ی ازدواج دارند (Kamp Dush & et al, 2003:539-549).

علل متعددی برای ارتباط بین همبستگی و کاهش کیفیت پائین ازدواج بر شمرده شده است که تا حدودی می‌توان همین دلایل را برای تأثیر معاشرت‌های قبل از ازدواج و تأثیر آن در کیفیت ازدواج ذکر کرد. یکی از علت‌ها این است که افرادی که پیش از ازدواج همباش یا دوست می‌شوند به‌طور معینی با سایرین (غیر همباش‌ها یا کسانی که قبل از ازدواج

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

معاشرت دوستی نداشتند) متفاوت‌اند و همین تفاوت‌ها یا خصوصیات فردی آنهاست که احتمال روابط زناشویی ضعیف و حتی طلاق را ایجاد می‌کند. این افراد خصوصیتی دارند که با یک رابطه‌ی پایدار سازگار نیست (Budinski & F. Trovato, 2005). برای نمونه این افراد نگرش‌های مدرن نسبت به ازدواج و خانواده داشته و یا بیشتر غیر مذهبی هستند، بنابراین با کنترل عامل‌های فوق می‌توان انتظار داشت که شدت رابطه‌ی همباشی پیش از ازدواج و ناپایداری ازدواج تقریباً امحاء شود (Kamp Dush, 2003: 539-549). از سوی دیگر، صرف تجربه‌ی معاشرت با جنس مخالف و یا همباشی موجب کیفیت پایین ازدواج می‌گردد و افراد و روابط آنها را طوری تغییر می‌دهد که کیفیت زندگی زناشویی و تعهدات بعدی را کم ارزش و بی‌اهمیت می‌پندارند. آکسین و تورتون در بررسی طولی خود دریافتند که مردم پس از همباش شدن، پذیرش بیشتری برای طلاق دارند تا پیش از دوره‌ی همباشی. این تغییر دیدگاه‌ها ممکن است پیامدهایی برای کیفیت زندگی زناشویی و ثبات زندگی آنها در دوره‌ی زناشویی پس از همباشی داشته باشد. در واقع خود تجربه‌ی معاشرت قبل از ازدواج و همباشی، عامل ایجاد تغییر در نگرش‌ها نسبت به ازدواج و روابط زناشویی است (Axim & Barber, 1997). زمان صرف شده در همباشی یا معاشرت‌ها نیز به توسعه دیدگاه‌های منفی نسبت به ازدواج و دیدگاه‌های مثبت به طلاق کمک می‌کند. همباش‌ها تعهد کمتر به ازدواج و تحمل بیشتر برای طلاق دارند و معمولاً کمتر دیدگاه‌های مثبتی را درباره‌ی رابطه‌شان مطرح می‌کنند تا افراد ازدواج کرده. همباش‌ها

تمایل دارند تا سطوح پایین تری از شادی و تعامل با شریکان جنسی خود را مطرح کنند و معمولاً سطوح بالاتری از عدم توافق و تعارض را آشکار سازند (Booth & Johnson). همباش‌هایی که ازدواج می‌کنند، در مقایسه با کسانی که به طور مستقیم وارد ازدواج شده‌اند، کیفیت پایین‌تر ازدواج‌ها و احتمال بالاتر وقوع را طلاق گزارش می‌دهند (Thomson & Colella, 2005).

در بیشتر تحقیقات انجام شده در زمینه‌ی همباشی، محققان زوج‌هایی را که پس از همباشی با هم ازدواج کرده‌اند بر حسب بودن یا نبودن رابطه‌ی نامزدی تفکیک نکرده‌اند. به بیان دیگر افرادی که اول نامزد می‌شوند بعد با هم همخانه می‌شوند و افرادی که از ابتدا با هم همخانه می‌شوند و بعد نامزد، همه در یک گروه ملاحظه شده‌اند، اما در واقع این دو گروه به‌طور اساسی با هم متفاوت‌اند؛ برای مثال، مطالعه‌ی براون و بوث که همباشی را بر حسب تصمیم داشتن/ نداشتن آنها برای ازدواج بررسی کرده بودند نشان داد که کیفیت روابط همباش‌هایی که تصمیم به ازدواج داشته‌اند، تفاوت ناچیزی با روابط افراد متأهل در همین مطالعه داشته است. اما افرادی که بدون برنامه‌ی ازدواج همباش می‌شوند آن را بخشی از مراحل مجردی در نظر می‌گیرند (و بنابراین به سادگی با موضوع طلاق برخورد می‌کنند). همباش‌های با قصد ازدواج و متأهل‌ها طرح مشابهی از کیفیت روابط را تجربه می‌کنند (Manning & Jones, 2006). مشابه همین استدلال درباره‌ی تأثیر معاشرت قبل از ازدواج با قصد ازدواج در کیفیت ازدواج است، به طوری که قصد ازدواج در معاشرت قبل از ازدواج موجب می‌شود که این معاشرت‌ها بخشی

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

از فرآیند ازدواج محسوب شود و به نظر می‌رسد معاشرت با جنس مخالف با قصد ازدواج تأثیری منفی در کیفیت رابطه‌ی زناشویی و ازدواج نگذارد، البته مشروط بر محدود بودن تعداد و میزان پیش‌روندگی این معاشرت‌ها (خلج آبادی فراهانی و همکاران، ۱۳۹۰).

۷- پیشنهادات

یکی از انگیزه‌های معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج در بین جوانان، این باور است که معاشرت‌ها زمینه‌ی شناخت بیشتر و انتخاب صحیح‌تر برای ازدواج را فراهم می‌کند، لذا انتظار دارند این معاشرت‌ها قبل از ازدواج موجب شناخت بهتر از جنس مخالف و تطابق بهتری بین زوجین شود و ازدواج موفق‌تر و رضایت زناشویی بیشتر باشد، درحالی که نتایج مطالعات داخلی و خارجی نشان داده است که معاشرت‌های متعدد و پیشرفته با جنس مخالف نه تنها موجب کیفیت بهتر ازدواج نمی‌شود بلکه با بالا رفتن احتمال طلاق و کاهش کیفیت ازدواج همراه است. با توجه به اینکه سهم مهمی از دانشجویان - به‌خصوص جوانان مجرد - بر این باور بوده و یا در این خصوص تردید و شک دارند، همین امر موجب می‌شود جوانان این روابط را با هدف داشتن انتخابی بهتر برای ازدواج و یا کسب مهارت‌های ارتباطی با جنس مخالف تجربه کنند. براین اساس اصلاح باورهای جوانان در این خصوص می‌تواند تا حد زیادی به جوانان کمک کند تا به این شناخت برسند که معاشرت‌های متعدد و پیشرفته با جنس مخالف قبل از ازدواج به انتخاب بهتر و کیفیت بهتر ازدواج آنها نه تنها کمکی نمی‌کند بلکه موجب تأثیرات منفی در آن می‌شود.

همچنین بر اساس این مطالعه پیشنهاد می‌شود ارتباط بین این معاشرت‌ها با تحولات خانواده و ازدواج بیش از پیش مورد توجه، تحقیق و کارشناسی قرارگیرد. به این معنی که غیر از نقش عوامل نوسازی و مدرنیزاسیون، نقش گسترش این نوع تعاملات و معاشرت‌ها بین دو جنس قبل از ازدواج در تحولات ازدواج و طلاق بیشتر توجه شود. پژوهش‌های جامع بیشتر در خصوص این موضوع و همچنین مناسب‌ترین مداخلات آموزشی و فرهنگی جهت کاهش آسیب ناشی از معاشرت‌های متعدد با جنس مخالف قبل از ازدواج و معاشرت‌های بدون قصد ازدواج انجام گیرد. مشاورین جوانان و خانواده‌ها در مشاوره‌های خود از نتایج این تحقیق بومی می‌توانند در جهت اصلاح باورهای نادرست جوانان مدد بگیرند.

منابع

- ◀ اعظم‌زاده، منصوره و راضیه دهقان‌فرد. «خشونت علیه زنان در تهران: نقش جامعه‌پذیری جنسیتی، منابع در دسترس زنان و روابط خانوادگی»، پژوهش زنان، دوره ۴، ش ۱ و ۲ (۱۳۸۵).
- ◀ هاشمی، سیدضیا و محمدرضا جوادی یگانه. «تبیین کارکردی افزایش نسبت دختران در دانشگاه‌ها»، مجموعه مقالات همایش بررسی عوامل و پیامدهای فزونی ورود دختران به دانشگاه‌ها، مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران (۱۳۸۷).
- ◀ آزاد ارمکی، تقی و همکاران. «سنخ‌شناسی الگوهای روابط جنسی پیش از ازدواج در ایران»، جامعه‌پژوهی فرهنگی، سال دوم، ش ۲، (۱۳۹۰).
- ◀ جعفری، فرهاد و همکاران. «بررسی مشکلات جنسی پسران دانشجو و عوامل مؤثر بر آن»، خلاصه مقالات دومین کنگره خانواده و مشکلات جنسی، تهران، دانشگاه شاهد، (۱۳۸۴).
- ◀ خلیج آبادی فراهانی، فریده، شهلا کاظمی پور و علی رحیمی. «بررسی تاثیر معاشرت

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

با جنس مخالف قبل از ازدواج بر سن ازدواج، رضایت زناشویی و طلاق، طرح مشترک وزارت ورزش و جوانان و موسسه مطالعات و پژوهشهای جمعیتی آسیا و اقیانوسیه، تهران، (۱۳۹۰).

◀ خلیج آبادی فراهانی، فریده، شهلا کاظمی پور و علی رحیمی. «بررسی تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج بر سن ازدواج و تمایل به ازدواج در بین دانشجویان دانشگاه‌های تهران»، خانواده پژوهی، ش ۳۳، (۱۳۹۲).

◀ خلیج آبادی فراهانی، فریده. «تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج بر احتمال طلاق در افراد تحصیلکرده دانشگاهی»، مطالعات راهبردی زنان، سال ۱۵، ش ۵۸، (۱۳۹۱).
◀ رزمجویی، رودابه. «بررسی میزان و نوع روابط پیش از ازدواج زوجین با رضایت زناشویی در سال‌های پس از ازدواج»، چکیده مقالات چهارمین کنگره ملی آسیب‌شناسی خانواده، تهران، دانشگاه شهید بهشتی، پژوهشکده خانواده، (۱۳۸۹).

◀ سازمان ثبت احوال ایران، ۱۳۹۱ (سیدان، فریبا و طیبه عباس‌لو. «هویت اجتماعی و بی‌مبالاتی جنسی دختران»، خلاصه مقالات دومین کنگره خانواده و مشکلات جنسی، تهران: دانشگاه شاهد، (۱۳۸۴).

◀ سرایی، حسن. «جمعیت‌شناسی و جمعیت ایران»، گزیده مقاله‌ها، تهران، مرکز مطالعات و پژوهشهای جمعیتی آسیا و اقیانوسیه، (۱۳۹۲).

◀ صادقی، منصوره‌السادات و دیگران. «سبک‌های همسرگزینی و سازگاری زناشویی»، چکیده مقالات چهارمین کنگره ملی آسیب‌شناسی خانواده، تهران، دانشگاه شهید بهشتی، پژوهشکده خانواده، (۱۳۸۹).

◀ صبور پارسا، مریم و امیر طباطبایی. «مذهب، ساختار خانواده و رفتار جنسی در یک جمعیت دانشگاهی»، خلاصه مقالات دومین کنگره خانواده و مشکلات جنسی، تهران، دانشگاه شاهد، (۱۳۸۴).

◀ عباسی شوازی، محمدتقی. بررسی رابطه عوامل اجتماعی و فرهنگی با نگرش دانشجویان نسبت به معاشرت و دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج، (پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه شیراز)، (۱۳۸۴).

«گلزاری، محمد. «دوستی و ارتباط پایدار با جنس مخالف در نوجوانان و رابطه آن با ویژگی‌های خانودگی»، نخستین کنگره سراسری آسیب‌شناسی خانواده در ایران، سالنامه آماری سال ۱۳۸۵، (۱۳۸۳).

«موسوی، اسماعیل. تأثیر روابط قبل از ازدواج بر تعارضات زناشویی در دانشجویان متأهل دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳، (پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تربیت معلم)، (۱۳۸۴).

«میرمولایی، سیده طاهره و دیگران. «بررسی رفتارهای جنسی و عوامل مرتبط با آن در دانش‌آموزان دختر دبیرستان‌های دولتی شهر تهران»، خلاصه مقالات دومین کنگره خانواده و مشکلات جنسی، تهران، دانشگاه شاهد، (۱۳۸۴).

➤ Brown, S. L., & Booth, A. "Cohabitation versus marriage: A comparison of relationship quality", *Journal of Marriage and the Family*, 58, (1996).

➤ Budinski, R. A. & Frank Trovato. "The Effect of Premarital Cohabitation on Marital Stability over the Duration of Marriage", *Canadian Studies in Population*, vol. 32, (2005).

➤ Clarkberg, M., R. M. Stolzenberg & L. J. Waite, "Attitudes, values, and entrance into cohabitational versus marital unions". *Social Forces*, 74, (1995).

➤ Cohan, C., & S. Kleinbaum. "Toward a greater understanding of the cohabitation effect: Premarital cohabitation and marital communication", *Journal of Marriage and the Family*, 64, (2002).

➤ Forste, R., & K. Tanfer, "Sexual exclusivity among dating, cohabiting, and married women", *Journal of Marriage and the Family*, 58, (1996).

➤ Heaton, T. B. "Factors contributing to increasing marital stability in the US", *Journal of Family Issues*, 23(2002).

نگرش دانشجویان نسبت به تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج

- Hoffman-Nowotny, H.J. (with the collaboration of Beat Fux), 1997. Fertility and new types of household and family formation in Europe. A theoretical analysis. Strasbourg: Council of Europe.
- Kamp Dush, Claire M. & et al, "The Relationship Between Cohabitation and Marital Quality and Stability: Change Across Cohorts?", *Journal of Marriage and Family*, no, 65, (2003).
- Khalajabadi Farahani F, J. Cleland Norms, attitude and sexual conduct of female college students in Tehran; Implications for sexual and reproductive health policy and research in Iran [PhD Thesis]. [London]: London School of Hygiene and Tropical Medicine ;(2008).
- Kippen, R. & et al "What's love got to do with it? Homogamy and dyadic approaches to understanding marital instability", Discussion Paper, no.DP631.ANU, Centre for Economic Policy Research, (2010).
- Kline, G. H. & et al ."Timing Is Everything: Pre-Engagement Cohabitation and Increased Risk for Poor Marital Outcomes", *Journal of Family Psychology*, 18(2), (2004).
- Landale, N. S., & Forste, R. "Patterns of entry into marriage and cohabitation among Mainland Puerto Rican women", *Demography*, 28, (1991).
- Larson, Jeffrey H. & B. Holman Thomas 1994. "Premarital Predictors of Marital Quality and Stability", *Family Relations*, Department of Psychology, University of Dayton.
- Lesthaeghe, R. & K. Neels. From the first to the second demographic transition: long term spatial continuities in Belgium, France and Switzerland. Paper presented at the EuroConference on The Second Demographic Transition in Europe, Bad Harrenalb, (2001).
- Manning, Wendy D. & Antwan Jones. "Cohabitation and Marital Dis-

- solution", *Department of Sociology & Center for Family and Demographic Research, Bowling Green State University*, (2006).
- McDonald, P. 1994. Marriage, family formation, living arrangements and household composition in low fertility countries. In *Low Fertility in East and Southeast Asia: Issues and Policies*. Seoul: Korea Institute for Health and Social Affairs, pp. 61-89.
  - McDonald, P. "Gender equity in theories of fertility", *Population and Development Review*, 26(3), (2000a).
  - McDonald, P. "Gender equity, social institutions and the future of fertility", *Journal of Population Research*, 17(1), (2000b).
  - Mohammad K, & et al "Sexual Risk-Taking Behaviors among Boys Aged 15–18 Years in Tehran", *Journal of Adolescent Health*, 41, (2007).
  - Mohammadi MR, & et al. "Reproductive knowledge, attitudes and behavior among adolescent males in Tehran", Iran. *Int Fam Plan Perspect*; 32, (2006).
  - Schoen, R., & Weinick, R. "Partner choice in marriages and cohabitation". *Journal of Marriage and the Family*, 55, (1993).
  - Stanley SM, GK, Rhoades, HJ, Markman "Sliding Versus Deciding: Inertia and the Premarital Cohabitation Effect", *Family Relations*, 55, (2006).
  - Thomson, E., & U. Colella, "Cohabitation and marital stability: Quality or commitment?", *Journal of Marriage and the Family*, 54, (1992).
  - Weeks, John R. 2002. *Population; an Introduction to Concepts and Issues*, Wadsworth, Thomson Learning Inc., USA.